



17.03 2023

## Slik jobber PRIOR med dyrevelferd

For PRIOR er god dyrevelferd en forutsetning og vår viktigste oppgave. Vår dyrevelferdsoppfølging bygger på regler og prosedyrer som stiller krav til oppfølging på alle ledd i hele verdikjeden. Det er avgjørende for tilliten til norsk mat at alle som jobber med dyr følger opp at dyra blir godt ivaretatt.

PRIOR har egne veterinærer og rådgivere med spisskompetanse på de ulike dyreslagene og er sentrale i vårt arbeid med dyrevelferd. På sidene under kan du lese mer om hvordan dyrevelferden ivaretas. Ingen er tjent med dårlig dyrevelferd, hverken dyra, bonden eller vi.



## **Kvalitetssystem i landbruket**

Alle som jobber med dyr må følge et regelverk som stiller konkrete krav til hvordan dyra skal ha det. Dette stiller blant annet krav til hvordan fjøs skal utformes og hvordan dyra skal stelles og håndteres.

Bonden er ansvarlig for å sikre at regelverkskravene på gården blir fulgt opp. Gjennom egne dyrevelferdsprogram og Kvalitetssystem i landbruket (KSL) stiller PRIOR krav til at bonden følger opp og dokumenterer at denne ivaretas. I tillegg har vi rådgivere og veterinærer som gir råd og veiledning til hvordan bonden kan utvikle og forbedre drift og dyrevelferd.

Kvalitetssystem i landbruket (KSL) er en standard og et verktøy for internkontroll som tar utgangspunkt i krav i offentlig regelverk. KSL er anerkjent av Mattilsynet som en nasjonal bransjestandard. Bonden har krav om å gjøre egenrevisjon årlig og i tillegg kan produksjonen underlegges fysiske revisjoner.

Gjennom egenrevisjon skal bonden ettergå og dokumentere at driften er i tråd med regelverkskrav, inkludert dyrevelferdskrav. Utover egenrevisjon skal bonden gjennomgå ekstern revisjon hvert 3. år der en revisor gjør en fysisk gjennomgang av dokumentasjonen, inkludert besøk i husdyrrom.

## **Dyrevelferdsprogram**

Dyrevelferdsprogram er etablert for alle fjørfeproduksjoner. Programmene skal være et rammeverk for å jobbe systematisk med dokumentasjon og forbedring av dyrevelferden i husdyrbesetninger. Programmene krever jevnlig veterinærgjennomganger og at avvik skal følges opp.

For PRIOR er disse programmene, som er anerkjent av Mattilsynet, viktige verktøy for at bonden skal kunne jobbe med å utvikle dyrevelferden i egen produksjon.

Manglende oppfølging av Kvalitetssystem i landbruket (KSL) og dyrevelferdsprogram vil bli møtt med økonomiske trekk og/eller utelukkelse fra varestrømmer fra PRIOR.

## **Slik følger vi opp avvik**

PRIOR har også etablert egne rutiner for å fange opp besetninger som har risiko for dårlig dyrevelferd. Rutinene baserer seg på bruk av data og informasjon fra verdikjeden som for eksempel observasjoner fra slaktefjøsset eller registreringer på slakteskrotten. Dersom det gjennom disse rutinene fanges opp avvik eller manglende oppfølging av dyrevelferd, blir dette fulgt opp.

PRIORs arbeid er rettet inn mot å avdekke dyrevelferdsproblematikk før den får utvikle seg. Rutinene er derfor først å hjelpe bonden med å forebygge dyrevelferdsutfordringer og korrigere dersom det er dyrevelferdsmessige mangler. Enten ved rådgiving for å forbedre dyrevelferden, eller ved å hjelpe med avvikling før problemene blir for store. Dersom tiltak ikke følges opp av bonden, vil det bli brukt virkemidler som økonomiske sanksjoner, utelukkelse fra varestrømmer fra PRIOR, og varsling til Mattilsynet.

### **Roller i dyrevelferdsarbeidet**

Ansvar og roller i arbeidet med å ivareta dyrevelferd kan oppsummeres slik:

- Bonden har ansvaret for å ivareta dyrevelferden til egne dyr.
- Mattilsynet fører tilsyn med bøndene og kontrollerer at regelverket følges. Mattilsynet har lovgrunnlag til å pålegge tiltak i en besetning, eventuelt beslutte avvikling. Mattilsynets kjøttkontroll er til stede på våre slakterier og kontrollerer alle dyr før og etter slakting.
- PRIOR er varemottaker og stiller krav til bonden om dokumentasjon og oppfølging av dyrevelferd i dyrevelferdsprogrammer og KSL. Dette er viktige verktøy for at bonden jobber systematisk med dyrevelferd. Som virkemidler for at bonden skal rette opp avvik eller mangler innen frist, benyttes økonomiske sanksjoner, varsling til Mattilsynet, utelukkelse av leveranse til Nyt Norge og PRIOR produkter, og stopp i formidling av dyr og framtidige innsett.

### **Hvordan bidrar Nortura og PRIOR til å utvikle dyrevelferden?**

Selv om utgangspunktet for dyrevelferden hos norske husdyr er regelverkskravene, er det viktig for PRIOR for å utvikle dyrevelferden. Vi har løpende forsknings- eller utviklingsprosjekter knyttet til tema som berører dyrevelferd. Eksempler på slike pågående eller nylige gjennomførte prosjekter er:

**Velferdshøna.** Et forskningsprosjekt med som skal undersøke helse og velferd hos verpehøns. Animalia er prosjektleder og PRIOR ved Nortura er bidragsyter til prosjektet.

- **Foreldrevelferd** er et fireårig prosjekt som jobber med dyrevelferden til avlssdyrene i slaktekyllingproduksjon. Animalia leder prosjektet og PRIOR ved Nortura deltar.
- **Kalkunløftet.** Et utviklingsprosjekt i Nortura hvor vi blant annet har jobbet med velferdstiltak i kalkunbesetninger og utfasing av parasittmiddelet monensin.

### **Kompetanse er nøkkelen til å kunne følge opp dyrevelferden**

Alle medarbeidere som håndterer levende dyr på PRIORs slakterier skal ha gjennomført et obligatorisk opplæringsprogram og ha fått kompetansebevis fra Mattilsynet. På slakteriene er det også utpekt særskilte personer som er dyrevelferdsansvarlig. Dyrevelferdsansvarlig har et særskilt ansvar å følge opp at krav og regler til dyrevelferden på slakteriet ivaretas.

Sjåførene som kjører dyretransportene, har også krav om kompetansebevis. Fordi PRIOR er opptatt av at alle som håndterer dyr på oppdrag for Nortura har oppdatert kunnskaper, har vi i 2021 tatt initiativ til at det blir et felles bransjekrav om at sjåførene skal gjennomføre obligatorisk oppfriskningskurs hvert tredje år.

For å gi bonden råd og kunnskapspåfyll om dyrevelferd har PRIORs ansatt rådgivere og veterinærer. Frivillig rådgiving er et tilbud som går ut til alle produsenter til PRIOR. Tilbudet er gratis og kan i tillegg til råd om dyrevelferd, også bestå av råd om produksjon og dyrehelse.

PRIORs rådgivere og veterinærer er også bidragsytere til felles kurs i bransjeregj, i tillegg til å tilby fagmøter og andre organiserte opplæringsaktiviteter for bøndene som leverer til PRIOR. Eksempler på dette er Norturas Fjørfskole.

Du kan lese mer i vår [dyrevelferdsrapport](#).

## **Les mer om dyrevelferd**

## Programmet for dyrevelferd - hva er det?

God dyrevelferd er viktig for oss, produsentene våre, norske forbrukere – og ikke minst for dyrene!

Artikkel



## Kyllingtyper hos PRIOR

Artikel



## Trivselstiltak for frittgående høner som legger PRIOR-egg

Artikkel

## Trivselstiltak for kylling fra PRIOR

Artikkel

## PRIOR leverer trygg mat

Artikkel